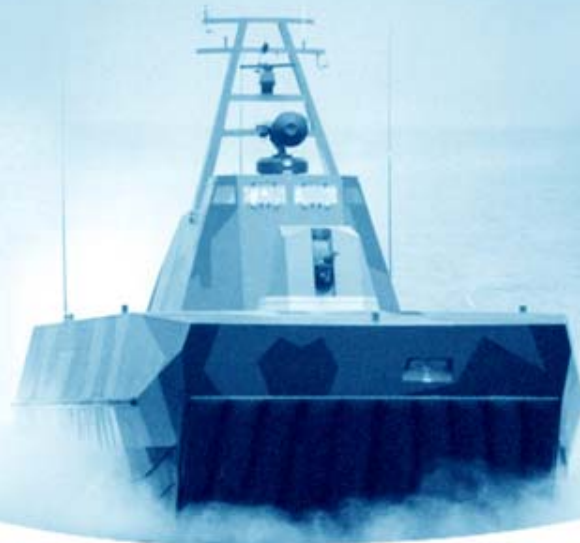

Saniteten i Sjøforsvaret
www.marinesanitet.no

Saniteten i Sjøforsvaret - operativt nødvendig eller en klamp om foten?

Kommandør Jan Sommerfelt-Pettersen
Sjef SANSJØ
SMS Frokostforedrag 2008-05-09

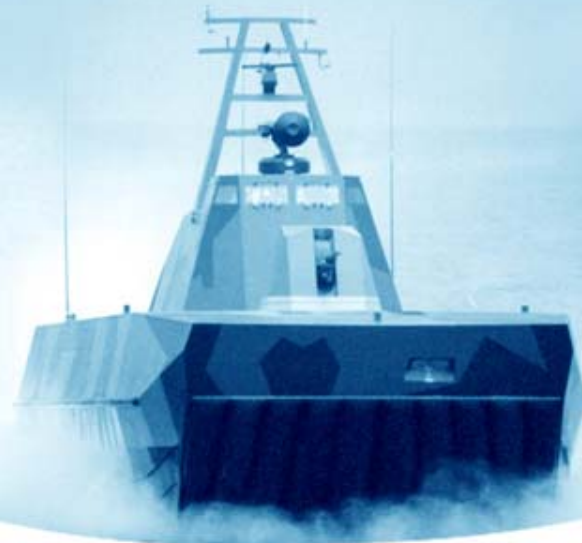
Agenda

- Problemstilling
- Premisser
- Historikk
- Visjon
- Status organisasjon
- Styrkeproduksjon og leveranser
- Konklusjon og utfordringer

Flyangrep mot jageren Draug, 1940.

Saniteten i Sjøforsvaret
www.marinesanitet.no

Problemstilling

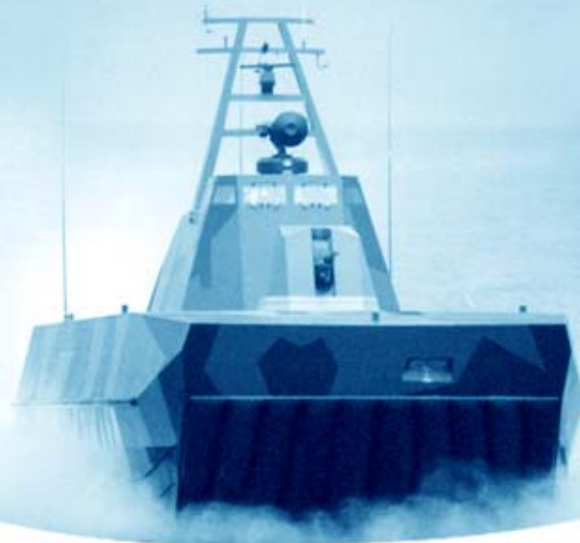
Problemstilling

1808-05-16. Slaget mellom fregatten
Tartar og fire norske kanonjoller

Saniteten -operativt nødvendig eller en
klamp om foten?

Saniteten i Sjøforsvaret
www.marinesanitet.no

Premisser

Krigens realiteter

Begravelse minesveiper London mai 1943

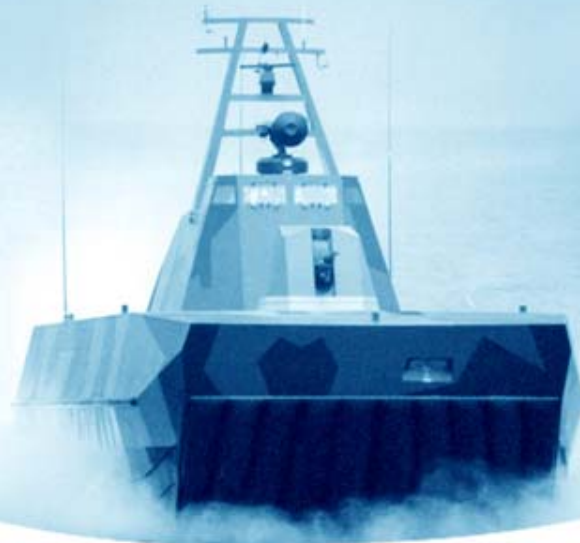
- Død og elendighet
  - (mortalitet), sjelden men vesentlig
    - Tapstoleranse
  - (morbidity), hyppigere enn vi liker å tro
    - Skikkethet
    - 15 % PTSD i Irak
    - Skilsmisser
- Forebyggelse bedre enn behandling

Sanitetens egenart

- Integrasjon av tre nødvendige områder
  - Helsefag (sivil)
  - Maritim (Sjøforsvaret)
  - Militær (Forsvaret)
- Konsekvens
  - Kommandolinjer (GIS)
  - Faglinjer (FSAN)
  - Sivilt-militært samarbeide (SHDIR, Helseforetak)

Saniteten i Sjøforsvaret
www.marinesanitet.no

Historikk

Historikk (kort)

Admiralitetschirurgicus

- Marinens første skipslege seilte i 1493
- Institusjonalisering
  - Sykehus (1570)
  - Sjøkvæsthuskassen (1659)
  - Sanitetssjef (1658)
  - Hospitalsskip (1700)
  - Garnisonshospital (1778)
  - Lægebok for sjømenn (1788)
  - INTOPS !

Eldste bilde av
marinelege i uniform

Historikk (kort)

Eger, Ole Chr på Kong Sverre, 1864

- Marinesaniteten reetablert 12. september 1814
- Marinens Sykehus (1844)
- Vernepliktige leger (1892)
- Marinetannlege (1921)
- Marinesykepleier (1949)
- Marinepsykolog (1952)
- Dykkerlege (1953)
- Sanitetsskole (1957)
- Marineveterinær (1995)
- Marinefarmasøyt (2000)
- Stabslege naval HMS (2001).

Historikk

- Sjefslegen nedlagt (1977)
- Fellessanitet
- Skipslege fregatt (1987)
- Sammenbrudd i sjøgående sanitet (1990)
- GIS kommer til redning - KA Prytz

Stabslege Sjø. Malt av Jacob Klafstad

Når får vi Sjøforsvarets Sanitet?

U.Lt Jan Sommerfeldt Pettersen avtjente førstegangstjeneste som skipslege ombord på fregatt. Embedseksamen fra Universitetet i Bergen, 1984. Turnustjeneste Sentralkokkhuset i Sogn og Fjordane; 1985; og Austevoll Kommune; 1986.

Retorisk kan man spørre seg om Sjøforsvaret i dag kan sies å ha en sanitet. Mine erfaringer fra, og undersøkelser gjort i tiden som skipslege i Sjøforsvaret, indikerer at svaret er negativt.

En erkjennelse

Da jeg kom ombord som skipslege på fregatt, fikk jeg ansvaret for fartøys sanitet. For å få et overblikk over hva dette ansvaret innebar, gjorde jeg opp regnskap over tilgjengelige sanitetsmessige ressurser. Hvor mange personer disponerte saniteten? Hvilket sanitetsutstyr befant seg ombord på fartøyet? Var det tilstrekkelig med utstyr til å møte de forventede utfordringer? På hvilket nivå lå besetningens sanitetsutdannelse? Var det sanitetsmessige øvelsesnivå tilfredsstillende?

Spørsmålene ble stillet. Svarene ble funnet. Og konklusjonen gav opphav til følgende erkjennelse: saniteten ombord på fregatten var overhodet ikke skikket til å møte de forventede utfordringer! Denne begredelige situasjon var mitt ansvar.

Et særtilfelle?

Neste spørsmål ble naturlig nok å finne ut om sanitetssituasjonen på fregattene var representative for Sjøforsvaret. Saken ble undersøkt. Svaret var at fregattene så absolutt ikke var representative for Sjøforsvaret. Det viste seg at fregattene var de best utrustede fartøyer i Sjøforsvaret!

Neste skritt

Fartøys sanitet ble diskutert. Ombord møtte jeg full forståelse. Her burde noe gjøres.

Problemerne var mange og store. Alle problemer kan imidlertid løses hvis de deles opp og løses hver for seg. Tillat meg et eksempel. Fartøyet har en besetning på 150 mann. Fartøyet har en beholdning av enkeltmannspakker på 50 stk. Å ha en bandasje tilgjengelig til å stoppe blødninger og å dekke til sår er en av de enkleste og mest grunnleggende former for førstehjelp. I Hæren — som har en sanitet som ligger på et høyt nivå sammenlignet med Sjøforsvaret — har hver eneste mann en enkelt-

mannspakke på seg til enhver tid. Ombord på fregatten hadde mannskapet ikke muligheten til elementer førstehjelp. Prisen på enkeltmannspakker er et par kroner. Prisen på en fregatt ligger mellom 1.5 og 2 milliarder. Stram økonomi kunne ikke være et argument. Skriv ble avfattet og sendt rette vedkommende. Svar ankom og jeg regnet med at saken var løst. Men nei, det var den ikke. «... en er kommet til at det ikke anses hensiktsmessig å dele ut førstehjelpsutstyr til den enkelte mann i fred».

Det kan være fristende å spørre om «en» i det hele tatt finner det «hensiktsmessig» med sanitet i Sjøforsvaret i fred. I svaret på dette enkle forslag til forbedring kan man ane den holdning som ligger til grunn for «mangelen» på sanitet i Sjøforsvaret.

Er det virkelig så ille?

Kanskje det ikke stod så dårlig til som det så ut. Tillat meg nok et eksempel. Høsten 1986 ble det gjennomført en uannmeldt beredskapsøvelse. Sjøforsvarets fartøyer fikk i oppdrag å bevege seg til kysten utenfor Nord-Trøndelag så raskt som mulig. I løpet av kort tid kom 50 fartøyer med 3000 mann frem til området. Øvelsen ble ansett for å være meget vellykket. Hvorledes stod det til med saniteten utenfor Nord-Trøndelag denne høstdagen? Antall sanitetspersoner kan gi en indikasjon. Til å ta seg av 50 fartøyer og 3000 mann var der 3 skipsleger, 7 sanitetsassistenter og 0 sykepleiere. Med andre ord; 1000 mann pr lege; 430 mann pr sanitetsassistent og ikke en eneste sykepleier. Husk at det sjøgende forsvaret av landet ikke skal mobiliseres; det er mobilisert.

Er det så viktig da?

Er det så viktig med sanitet i Sjøforsvaret? Fartøyerne er små. Fartøyerne er mange. De gjør sin innsats og blir de senket ... ja, hva skal man da med sanitet? Nettopp fordi de er små; nettopp fordi forholdene ombord er så oversiktlige; nettopp fordi alle kjenner hverandre, skal det ikke mer til enn en — 1 — hårdt skadet som ikke blir hjulpet, før man kan stille et stort spørsmål ved fartøys opprustning.

Alt glemt. Istet løst.

Under den annen verdenskrig gjorde den norske marine verdifulle sanitetsmessige erfaringer. Den kanskje viktigste sammenfatning av disse erfaringene var et stort en velfungerende sanitet ombord

Operative sjefers vurdering

- Prytz
- Kvittingen
- Danielsen

"Får vi ikke orden på sanitetstjenesten, så truer det med at vi må gi opp arbeidet med å bygge opp en brukbar flåte."

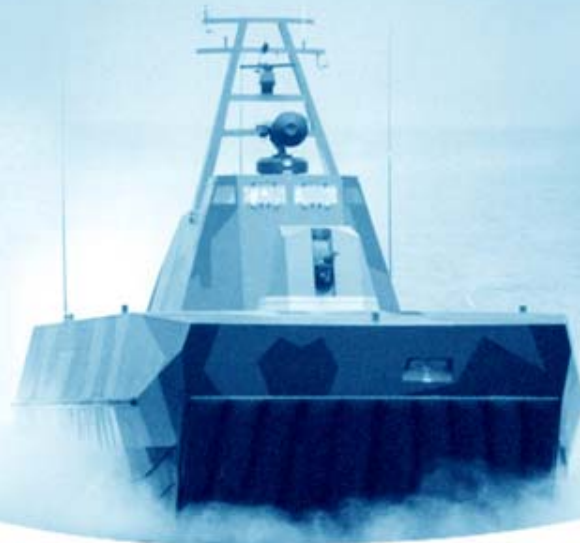
Historikk

Slag Tromsø 1808-08-02

- SANINSP SJØ (1994)
- SAN SJØ (2003)
- SANINSP SJØ (2008)

Saniteten i Sjøforsvaret

www.marinesanitet.no

Visjon

Marinesanitetens visjon

- Saniteten i Sjøforsvaret skal støtte enheter og personer for å sikre operativitet
- Kvaliteten skal være minst like god som i det sivile samfunn
- Sivilt-militært samarbeide må være dimensjonerende

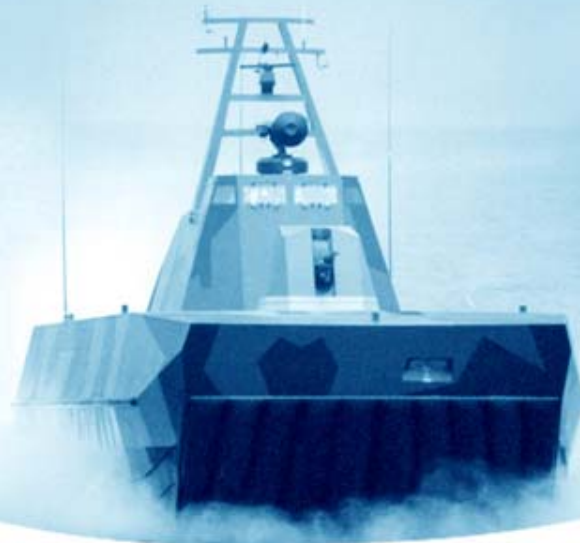
Ancher, M 1883 Redningsbaaden føres gennem klitterne

Marinesanitetens visjon

- Saniteten er en operativ militær disiplin
- Alle skal ha "sin" sanitetsoffiser
- Tilgjengelige fleksible støttesystemer
- Ivaretagelse før, under og etter operasjoner

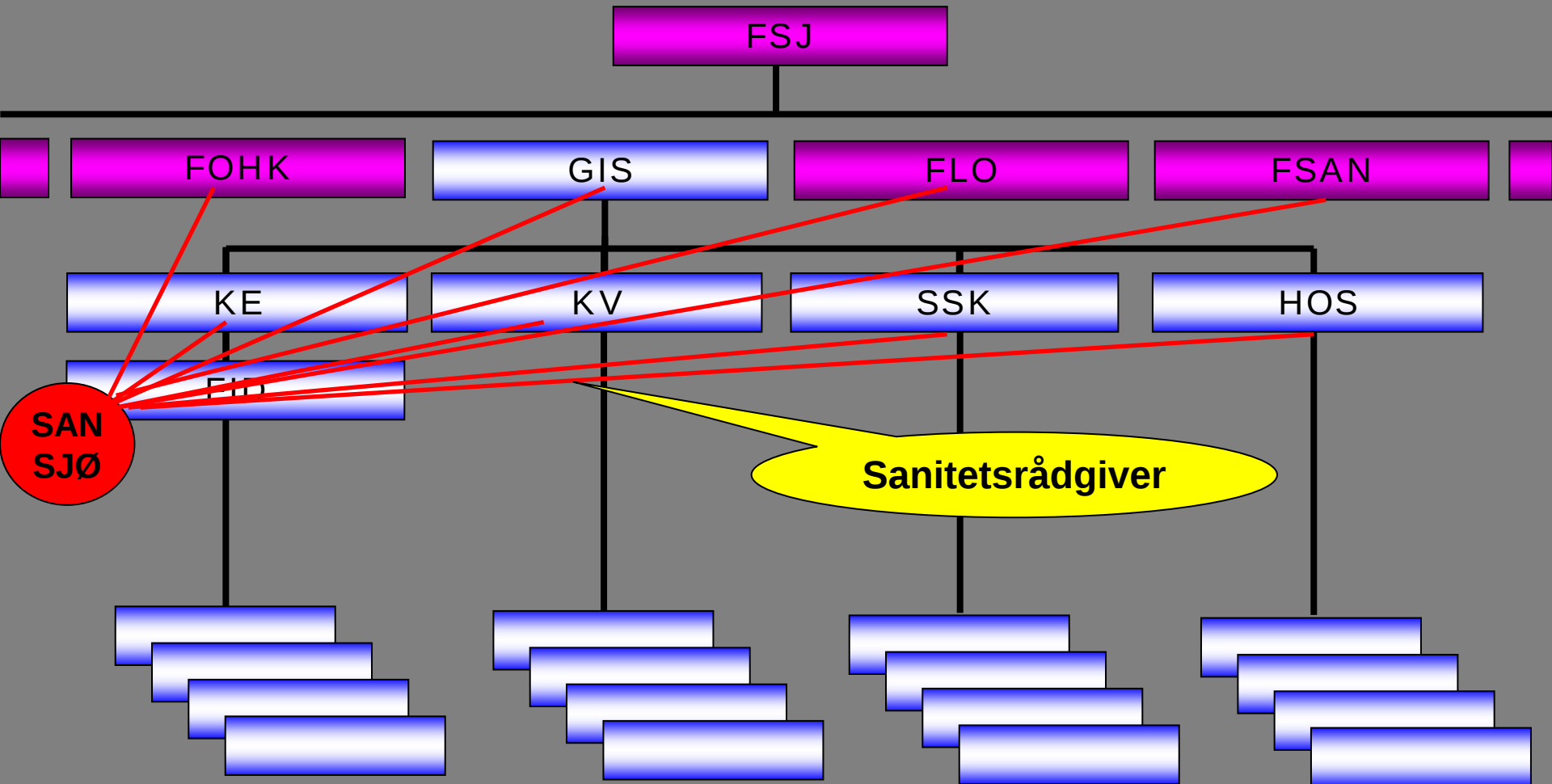

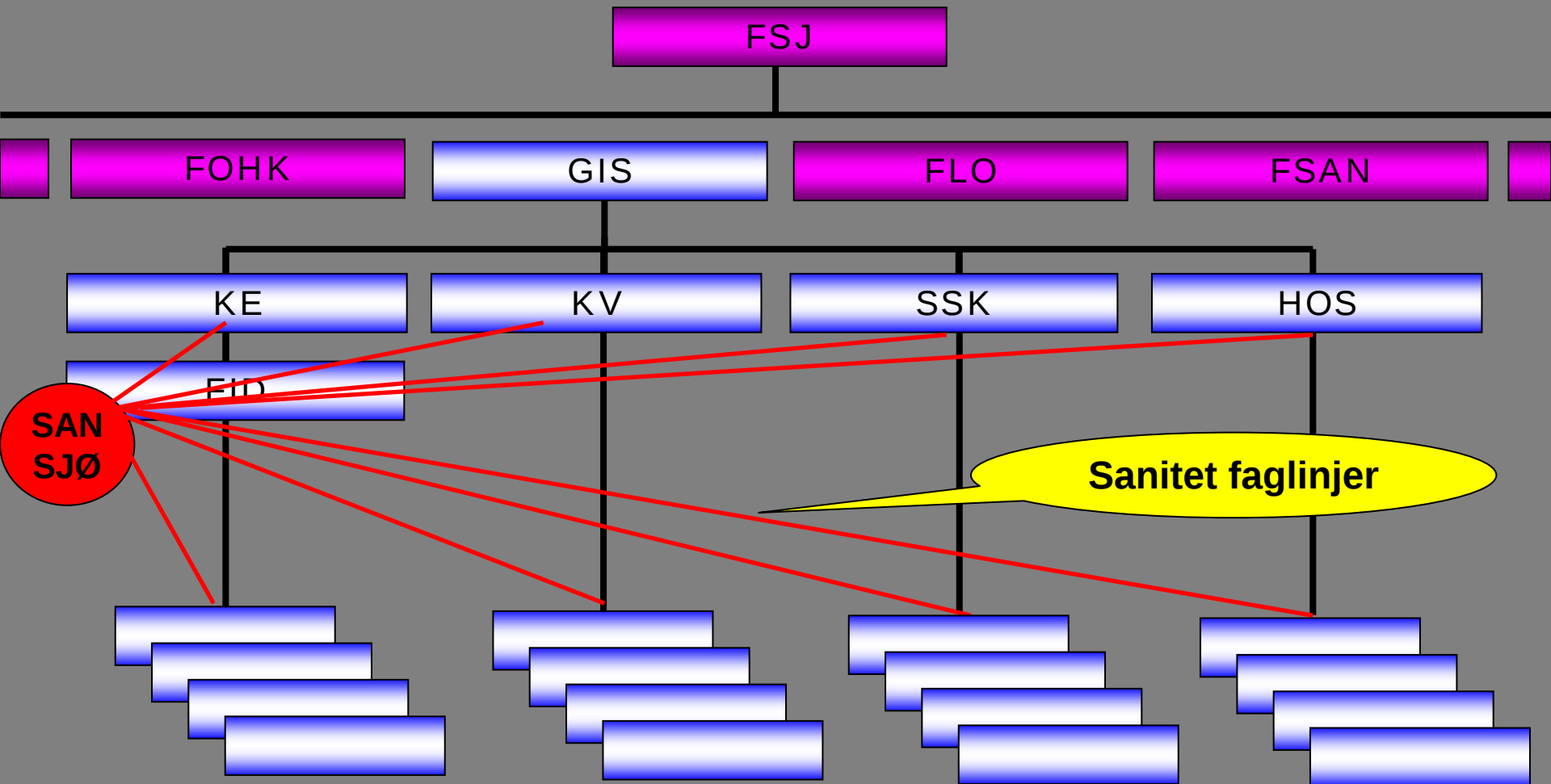
Saniteten i Sjøforsvaret
www.marinesanitet.no

Status organisasjon

Saniteten i Sjøforsvaret

Saniteten i Sjøforsvaret

Sanitet & Prest

FOHK

FLO SAN

FSAN

FPK

PREST

Saniteten i Sjøforsvaret

SAN SJØ

134 W

SSO I

SSO II

MARINEPSYKOLOG

STABSLEGE HMS

MARINEVETERINÆR

SJØFORSVARETS
STØTTELAG

MARINEFARMASØYT

SJØFORSVARETS
LEGEVAKT

VPL LEGER

SAN KV

SAN FFV

SAN MLV

SAN MJV

SAN SSK

NORTG

SAN KVS

SAN FF

SAN CSS

SAN MJK

SAN SSS

PSYK

SAN KVN

SAN 334

UVBV

SAN KJK

SAN BSS

HOS

SAN 337

MTBV

SAN MDK

SKSK

TANN

MKV

SAN TBS

KNM HH

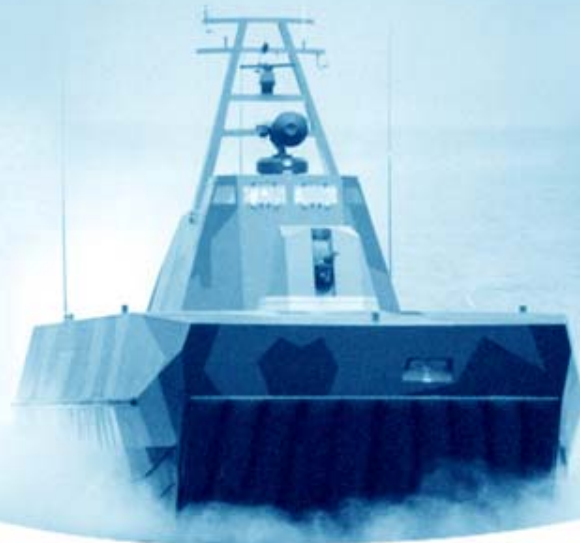
DYKKER

SAN 330

ALARMSENTRALEN

SHV

Saniteten i Sjøforsvaret
www.marinesanitet.no

Et tilbakeblikk til anno 2000

Saniteten i Sjøforsvaret

Anno 2000

FSAN

PREST

FPK

SAN SJØ

SSO I

SSO II

LOG

STABSLEGE HMS

MARINEVETERINÆR

SJØFORSVARETS
STØTTELAG

MARINEFARMASØYT

SJØFORSVARETS
LEGEVAKT

VPL LEGER

SAN KV

SAN FFV

SAN MLV

SAN MJV

SAN SSK

NORTG

SAN KVS

SAN FF

SAN CSS

SAN MJK

SAN SSS

PSYK

SAN KVN

SAN 334

UVBV

SAN KJK

SAN BSS

HOS

SAN 337

MTBV

SAN MDK

SKSK

TANN

MKV

TBS

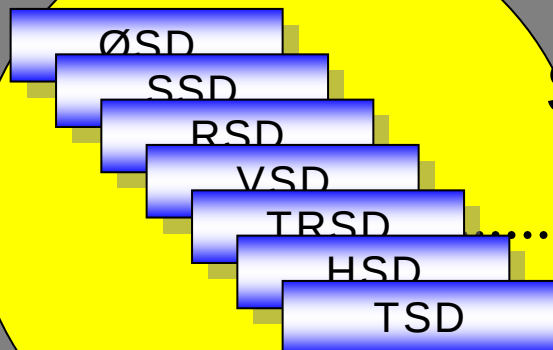
KNM HH

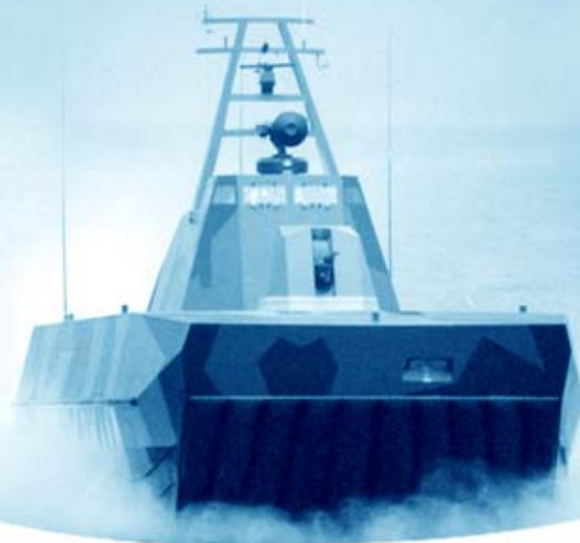
DYKKER

SAN 330

ALARMSENTRALEN

SHV

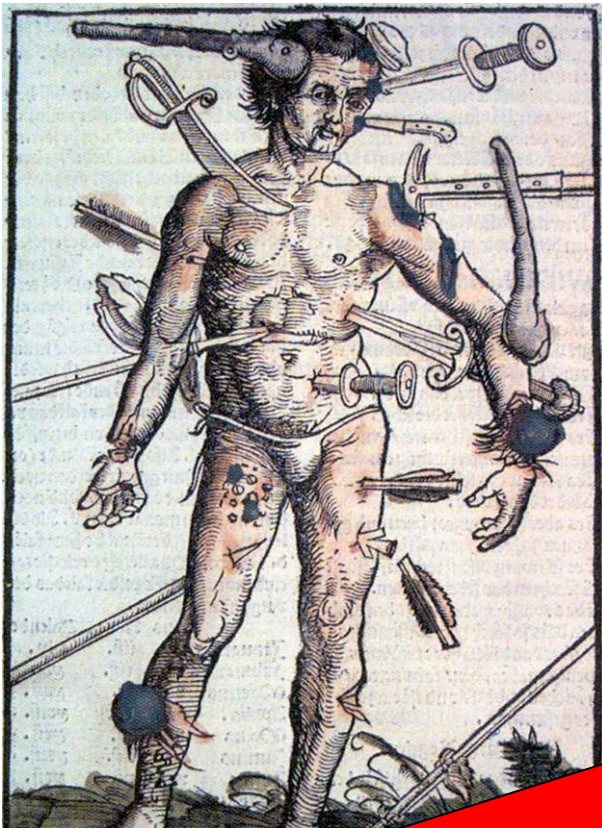

Saniteten i Sjøforsvaret
www.marinesanitet.no

Styrkeproduksjon og leveranser

Sjøforsvarets Legevak

- Ledelsesstøtte 24/7
- Ledes av SAN SJØ
- Bestrides av erfarne marineleger
- Haukeland Sykehus backup
- Kontaktes via Alarmsentralen, 55502222

686 henvendelser til
Sjøforsvarets Legevakt i 2007

Sjøforsvarets Støttelag

- Ledelsesstøtte 24/7
- Ledes av SJ SAN SJØ, Seniorprest SJØ er NK
- Prester, leger, psykologer, sykepleiere med mer
- Kontaktes via Alarmsentralen, 55502222

Rekruttering

- SAN SJØ driver rekruttering av leger, sykepleiere med mer til hele Sjøforsvarets organisasjon
- Ingen vakanser (unntatt VAB), men krevende
- MSOF www.msof.no

Kristoffersen, Kristian på Harvard 2006

Helsevesenet

- Samarbeidsavtale med Haukeland Universitetssykehus
  - AMK
  - Rtg
  - Hospitering
  - Katastrofeøvelse
  - Trykkammer
  - Role I og II
- NFSM www.nfsm.no
- NFMM www.nfmm.no

Nasjonalt militært samarbeide

- FSAN
- FOHK
- FST/FS
- FFI
- Hæren
- HV

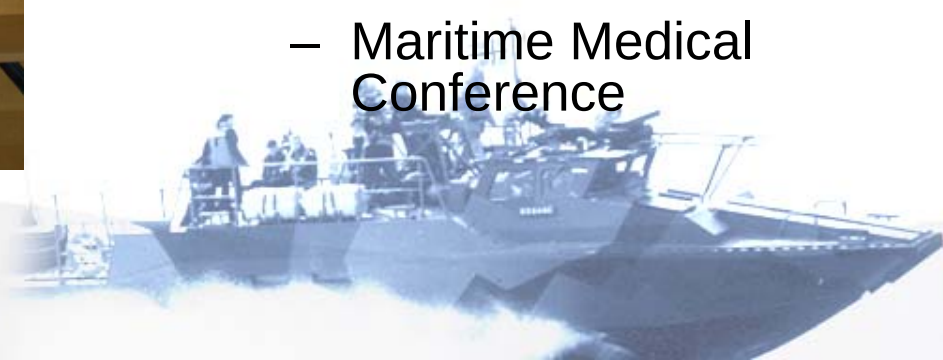
Bataljonslege, orlogskaptein Alf Reksten

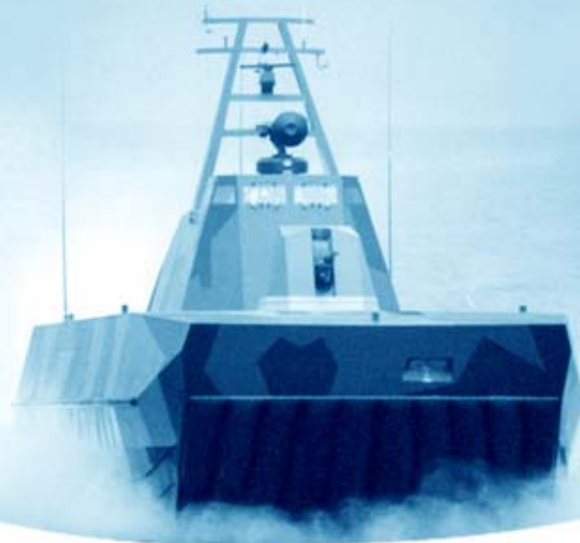

Internasjonalt sjømilitært samarbeide

- UK
  - NMI
- FRA
  - Design
- USA
  - Møte USN Surgeon General
- NDL, DNK, GER
- NATO
  - MEDSTDWG
  - MEDNEP
  - Maritime Medical Conference

Sanitetet i Sjøforsvaret
www.marinesanitet.no

Konklusjon og utfordringer

Konklusjon

Begravelse av Lt P Johnsen fra Montbreita av KL Chr Monsen P

- Sanitet er et sjefsansvar
- Sanitet må være operativt integrert, trent og øvet
- God sanitet er en styrkemultiplikator
- Dårlig sanitet blir kjapt en politisk-strategisk utfordring

Utfordringer

- Forståelse og inkludering
- FSAN
- Rekruttering
- Rådgiver

Refleksjon

Krogh, Christian. Mann overbord

- Hvorledes kom vi hit?
  - Sjømannens etikk
  - GIS og gode kolleger
  - Hendelser
  - FSAN
- Åpen og inkluderende

Saniteten -operativt
nødvendig eller en klamp
om foten?

Saniteten i Sjøforsvaret

Ombord for deg – siden 1493

www.marinesanitet.no